

Sagaidāmās pārmaiņas: “Tīras rūpniecības kurss” 1/14/25

Vecākā juriste, PwC Legal
Sarmīte Zakovska

Ņemot vērā pašreizējos izaicinājumus, kurus Eiropai rada pieaugošā ģeopolitiskā spriedze, ekonomikas izaugsmes palēnināšanās un globālā tehnoloģiju konkurence, Eiropas Komisija (“EK”) secināja, ka Eiropas Savienībai (“ES”) ir nepieciešams uzņēmējdarbības plāns klimatrīcības, apritīguma un konkurētspējas apvienošanai vienotā visaptverošā izaugsmes stratēģijā.

2025. gada 26. februārī EK prezentēja Tīras rūpniecības kursu¹ (“TRK”) – uzņēmējdarbības plānu, kura mērķis ir paātrināt dekarbonizāciju, reindustrializāciju un inovācijas, vienlaikus uzlabojot ES rūpniecības nozaru konkurētspēju. TRK ir jālīdzsvaro ES konkurētspēja globālā mērogā un tās ambiciozie Zaļajā kursā noteiktie vides mērķi.

Bez rūpniecības nebūs iespējams sasniegt ne Zaļā kursa, ne TRK mērķus. Rūpniecības un konkurētspējas stiprināšanai ES ir nepieciešama tūlītēja piekļuve kapitālam, tāpēc TRK ir paredzēts mobilizēt ES līmeņa finansējumu, piesaistīt privātās investīcijas un pilnveidot valsts atbalsta regulējumu.

TRK ietvaros līdz 2025.gada jūnijam EK pieņems jaunu TRK valsts atbalsta regulējumu², lai paātrinātu un vienkāršotu atjaunīgās enerģijas ieviešanu, izvērstu rūpniecisko dekarbonizāciju un nodrošinātu pietiekamu jaudu tīro tehnoloģiju ražošanai.

TRK galvenie elementi

TRK uzmanības lokā, galvenokārt, ir divas cieši saistītas jomas:

1. **Energoietilpīgās nozares:** tādas nozares kā tērauda, metālu un ķīmikāliju ražošanas nozares, kuru konkurētspēju ietekmē augstas elektroenerģijas izmaksas un negodīga globālā konkurence;
2. **Tīru tehnoloģiju³ nozare:** tās attīstība ir būtiska ES konkurētspējas un dekarbonizācijas veicināšanai.

Vēl viens svarīgs TRK elements ir apritīgums, kura mērķis ir optimizēt ES ierobežotos resursus un samazināt pārmērīgu atkarību no trešo valstu izejvielu piegādātājiem.

TRK ir noteikti seši galvenie uzņēmējdarbības virzītājspēki, kas veicina rūpniecības nozaru attīstību ES (skat. attēlā).

Nodokļu stimuli

Nodokļu stimuli ir būtiska TRK sastāvdaļa, lai veicinātu elektrifikāciju un samazinātu fosilo kurināmo izmantošanu. Dalībvalstīm ir jānoslēdz sarunas par Enerģijas nodokļu direktīvu, kas ļautu samazināt enerģijas nodokļus īpaši energoietilpīgajām nozarēm. EK izstrādās ieteikumus par nodokļu samazināšanu un tīkla maksu harmonizāciju, kā arī ieteiks dalībvalstīm pārskatīt uzņēmumu nodokļu sistēmas, lai veicinātu investīcijas tīrās tehnoloģijās, piemēram, piedāvājot īsākus nolietojuma periodus un nodokļu atvieglojumus stratēģiskajos sektoros.

Galvenās atziņas uzņēmējiem par TRK ietekmi uz uzņēmējdarbību:

- **Samazinātas elektroenerģijas izmaksas:** rīcības plāns apvieno pasākumus, lai īstermiņā samazinātu elektroenerģijas rēķinus un veiktu strukturālās reformas, kas stiprinās energosistēmu un padarīs to noturīgāku pret cenu svārstībām. Tas aptver elektroenerģijas piegādes izmaksas, tīkla maksas, nodokļus un nodevas. Lai sasniegtu šos mērķus, būs nepieciešama cieša valsts un iesaistīto uzņēmumu sadarbība.
- **Atļauju izsniegšanas procesa vienkāršošana:** paredzamās izmaiņas enerģētikas projektu atļauju izsniegšanas procedūrās nodrošinās iespēju uzņēmumiem samazināt tīru tehnoloģiju ieviešanas termiņu. Latvija vēl nav pilnībā ieviesusi Atjaunīgās enerģijas direktīvas (RED) noteikumus, tādēļ neizmanto jau šobrīd pieejamos instrumentus.
- **Izmaiņas publiskajos iepirkumos:** ilgtspējas, noturības un "ražots Eiropā" kritēriju ieviešana publiskajos iepirkumos ietekmēs nozaru daļību iepirkumos. Paredzams, ka nākotnē šie kritēriji tiks paplašināti. Uzņēmumiem varētu būt jāpielāgo sava darbība, lai saglabātu konkurētspēju publiskajos iepirkumos.
- **Jauni atbalsta pasākumi un finansējums:** paredzams, ka jau tuvākajos mēnešos varētu tikt izstrādātas jaunas atbalsta programmas gan Latvijas, gan ES mērogā, piemēram, Eiropas Investīciju Bankas (EIB) izstrādātie finanšu instrumenti un Apvārsnis Eiropa (Horizon Europe) projektu konkursi par aptuveni 600 miljoniem eiro. Publisko finansējumu varētu papildināt arī valstu nodokļu stimuli un plānotā Eiropas uzkrājumu un investīciju savienība, kas aptvers banku un kapitāla tirgu.

- **Tirgus pieejamība un konkurence:** uzsvars uz vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanu un negodīgas konkurences novēršanu ļaus uzņēmumiem gūt labumu no taisnīgākas tirgus vides, taču uzņēmumiem, kas iesaistīti importēto preču tirdzniecībā, jābūt gataviem iespējamām izmaiņām regulējumos un tarifos.
- **Ilgtermiņa plānošana:** TRK ietvars sniedz uzņēmumiem iespēju plānot ilgtermiņa investīcijas un uzņēmējdarbības stratēģijas, kas saskaņotas ar ES politikas un klimata mērķiem, kā arī finansējuma iespējām.

TRK piedāvā uzņēmumiem jaunas iespējas piesaistīt finansējumu un attīstīt ilgtspējīgu uzņēmējdarbību. Tomēr, lai gan potenciāls ir liels, orientēšanās mainīgajos apstākļos un regulējuma izmaiņās, kā arī saistīto risku, piemēram, regulatīvo, finanšu, konkurences un līgumu risku identificēšana, var būt izaicinājums. Šādā situācijā juridiskās konsultācijas var būt ļoti noderīgas. PwC speciālisti labprāt sniegs jums nepieciešamo atbalstu, lai palīdzētu pielāgoties šīm pārmaiņām un labāk izmantotu TRK sniegtās iespējas.

¹ Sk. šeit: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en

² EK vadlīniju projektu sk. šeit: https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations/2025-cisaf_en. Ieinteresētajām pusēm ir iespējam sniegt savu viedokli par to līdz 25.04.2025.

³ Tīras tehnoloģijas (angliski "clean technologies" jeb "cleantech") ir tehnoloģijas, kas samazina vai novērš nelabvēlīgu ietekmi uz vidi. Tās ietver plašu inovāciju un risinājumu spektru, kas vērsts uz enerģijas efektivitātes uzlabošanu, atjaunīgo energoresursu izmantošanu, resursu pārvaldības optimizāciju un piesārņojuma samazināšanu.